

A Nyelvtudásért Egyesület állásfoglalása a „Két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelvének kiadásáról” szóló EMMI előterjesztésről

Egyesületünk szakértői három, alapvető fontosságúnak tekintett szempont mentén vizsgálták meg a 33636/2012 előterjesztési szám alatt közzétett jogszabálytervezetet:

1) Tanítható tantárgyak

A Tervezet a 9-12. évfolyamon szakít az eddigi szabályozással és szembemegy a jelenleg széles körben követett gyakorlattal: Az idegen nyelven tanítható tantárgyakat szűk – kizárólag természettudományos tárgyakat tartalmazó – körre korlátozza. Ezzel **kizárja a mostani gyakorlatban legelterjedtebb matematika és történelem**, valamint az angol nyelven leginkább kézenfekvő **számítástechnika célnyelven történő oktatásának lehetőségét**. Túl azon, hogy a tervezett szűkítés szakmailag indokolatlan, aggályos is, mivel az átállás a legtöbb iskola számára a rendeletben meghatározott rövid idő alatt (bevezetés felmenő rendszerben a 2013/2014-es tanévtől kezdve) megvalósíthatatlan. Miközben a kéttannyelvű iskolák jelentős részében biztosítva vannak a történelem, sok helyütt a matematika és számítástechnika célnyelven történő oktatásának feltételei, nem rendelkeznek az ezek helyett választható új tantárgyak tanításához megfelelő tantervvel, tananyaggal és tanárral (pl. kémia).

A kéttannyelvű oktatási forma kiemelkedő módon képes biztosítani az idegen nyelv elsajátítását, illetve használatát annak ismeretszerző funkcióján keresztül, megvalósítva az idegen nyelv oktatásának legfőbb célját, a valóban használható nyelvtudás megszerzésének elősegítését. A Tervezet a kéttannyelvű képzést aránytalanul eltolja a természettudományok irányába, miközben a történelmi-társadalmi ismeretek idegen nyelven történő megszerzése az általánosabb jellegű, széleskörűen hasznosítható szókincs, az összetettebb gondolatok és komplex nyelvi kifejezőmód elsajátítása szempontjából különösen fontos lenne. A tantárgyak egyoldalú szűkítésével ráadásul ez a képzési forma a humán érdeklődésű tanulók számára minden bizonnyal elveszti vonzerejét.

Ellentmondást látunk ugyanakkor az oktatható tantárgyak korlátozása és a Tervezet 2. pontjában meghatározott „A két tanítási nyelvű iskolai oktatás célja és feladata” 2. § (1) d) és e) pontjai között is. Az idegen nyelvű képzés kizárólag természettudományos tantárgyakra történő szűkítése nyilvánvalóan nem segíti elő a *”nevelési és tantárgy-integrációs lehetőségek fokozott kihasználását”*, és nem teljesül a Tervezet azon célkitűzése, hogy *”a két tanítási nyelvű oktatás befejezését követően a tanulók legyenek képesek arra, hogy tanulmányaikat akár magyarul, akár a célnyelven folytassák, továbbá hivatásukat mind a két nyelven magas szintű nyelvtudással műveljék”*.

2) A két tanítási nyelvű iskolai oktatás követelményei

Az előterjesztés bevezetője szerint a Tervezet célja a korábbi szabályozás racionalizálása és a kéttannyelvű iskolai képzés minőségi színvonalának emelése. Ennek részeként a Tervezet 8. pont 11.§-a évfolyamonkénti lebontásban szigorú követelményt fogalmaz meg az elérendő nyelvi szintekre vonatkozóan. **A Tervezet céljával – a két tanítási nyelvű oktatásban részt vevő tanulók nyelvi szintjével szembeni objektív követelmények meghatározásával - egyetértve meg kell állapítanunk, hogy a lefektetett szabályozás az oktatásszervezési gyakorlatban értelmezhetetlen, nyelvoktatási és pedagógia szempontból pedig súlyosan kifogásolható.**

A Tervezet 11.§-a az általános iskola negyedik osztályától kezdődően határoz meg a kéttannyelvű oktatást folytató intézményekben kötelezően elérendő nyelvi szinteket. Ennek során a Tervezet a 137/2008 kormányrendelet 2. sz. mellékletére, illetve közvetlenül is a Közös Európai Nyelvi Referenciakeret (KER) szintjeire hivatkozik. A tanulók nyelvtudását a Tervezet egy közelebről meg nem határozott „*hivatal*”, vélhetően később megalkotandó jogszabályban majdan körülírandó központi vizsgájához köti. A Tervezet készítőinek figyelmét elkerülte, hogy **a referenciaként hivatkozott 137/2008 kormányrendelet kizárólag a 14 évesnél idősebb nyelvtanulók nyelvvizsgáztatásának tartalmi és eljárási szabályozását írja le.** A hivatkozott kormányrendelet az államilag elismert vizsgáztatás rendjének tartalmi szabályozásában a KER szintrendszerére támaszkodik, mely hangsúlyozottan a felnőtt nyelvtanulók valós élethelyzetekben, a privát és munkahelyi szférában szükséges idegennyelv-ismeretének leírására határoz meg részletesen dokumentált nyelvi szinteket. A Tervezet a két tanítási nyelvű iskolák működésének feltételéül a negyedik, ötödik és nyolcadik évfolyamos tanulóknak a „*KER szerinti A1, A2 és B1*” szintű központi vizsgákon nyújtott teljesítményét határozza meg, ugyanakkor a fenti szintekre jelenleg kizárólag a felnőtt és fiatal-felnőtt korosztályra vonatkozó egységes szintmeghatározások állnak rendelkezésre. Miközben a 8-14 éves korosztályt célzó, KER szinteket követő tanmenet összeállításában van széles körben elterjedt gyakorlat, tananyagok is rendelkezésre állnak, addig **a korosztály nyelvismeretének tananyagtól elkülönült, egységes, a KER szintjeihez kapcsolódó külső standardizált mérésére, vizsgáztatására mindez nem áll rendelkezésre.**

A Tervezet hiányossága, hogy sem a követelmények teljesítésének részleteit, sem a megfogalmazott követelményeknek való meg nem felelés következményeit nem határozza meg. **Oktatásszervezési szempontból értelmezhetetlen a 11.§. 1-3 pontjaiban megfogalmazott szabály, mivel a Tervezet nem a tanulókkal szemben támaszt tanulmányi (esetleg osztályozó vagy érettségi vizsgára bocsáthatósági) feltételt, hanem az intézménnyel szemben:**

- Az általános iskolában szigorú megkötés (a 4-5-8-ik évfolyamos tanulók 60 %-ának el kell érnie az adott nyelvi szintet) nem veszi figyelembe a tanulók egyéni fejlődéséből adódó különbségeket, nem ad módot arra, hogy a később érő tanulók felzárkózzanak, amellett, hogy kötelező előírás jellege értelmezhetetlen.
- Amennyiben a 12. osztály végére minden tanuló által kötelezően elérendő B2 szint az oktatási intézmény működési feltételeként értelmezendő, úgy az arra fogja készíteni az iskolákat, hogy mindazokat a tanulókat, akik ennek a követelménynek az elérését a legcsekélyebb mértékben veszélyeztetik, időben eltávolítsák az iskolából, azaz a később érő fiatalokat fosszák meg a felzárkózás lehetőségétől. A durva szelekcióra ösztönzés nehezen fogadható el irányelvként, hiszen ezzel a kéttannyelvű oktatás rövid időn belül a szűk elitképzés eszközévé válna.

A „kötelező” megfelelési előírások a Tervezet jelenlegi szövegezésében oktatásszervezésileg kezelhetetlenek, nyelvi követelményként pedig jelen formájukban nem értelmezhetőek.

3) Pedagógus-ellátottság, pedagógusképzés

A rendelet a 2013/2014-es tanévben lép hatályba. Addigra minden iskolának meg kell szervezni, hogy a rendeletben meghatározott tanórák ellátására megfelelő számú és képzettségű pedagógussal rendelkezzen.

Egyesületünk szakértői szerint kérdéses, hogy van-e az országban pillanatnyilag elegendő, a szükséges képesítéssel és felkészültséggel rendelkező pedagógus ahhoz, hogy a jelenleg hatékonyan működő kéttannyelvű iskolákban zökkenőmentesen folytatódjon a munka.

Emellett szintén aggályosnak ítéljük meg, hogy felkészült-e a tanárképzés arra, hogy a rendeletben megfogalmazott követelményeknek megfelelő pedagógusokat képezzen, megfelelő időben és elegendő létszámban.

Budapest, 2012 október 1.